

PODZEMNA EKSPLOATACIJA

SADRŽAJ

UVODNI DIO

1. OPĆI PODACI O POSTANKU STIJENA I LEŽIŠTA MINERALNIH SIROVINA

1.1. POSTANAK STIJENA

1.2. STRUKTURNI (TEKTONSKI) ELEMENTI

1.2.1. Elementi slojevitosti

1.2.2. Strukturne jedinice

1.3. ZNAKOVITA LEŽIŠTA MINERALNIH SIROVINA U RH I OKRUŽENJU

1.3.1. Znakovita ležišta boksita i pratećih (karbonatnih) stijena

1.3.2. Znakovita ležišta ugljena

1.3.3. Znakovita ležišta arhitektonsko-građevnog kamena

1.3.4. Znakovita ležišta kvarca

1.3.5. Znakovita ležišta gipsa i anhidrita

1.3.6. Znakovita ležišta građevnog šljunka i pijeska

1.3.7. Znakovita ležišta ciglarske gline

1.3.8. Znakovita ležišta kamene soli

1.3.9. Znakovita ležišta metaličnih ruda

2. FIZIČKO-MEHANIČKA SVOJSTVA I KLASIFIKACIJE STIJENA

2.1. FIZIČKO-MEHANIČKA SVOJSTVA STIJENA

2.2. KLASIFIKACIJE STIJENA PREMA FIZIČKO-MEHANIČKIM SVOJSTVIMA STIJENA

3. KARTOGRAFSKI PRIKAZI U RUDARSTVU

3.1. PROSTORNA DEFINICIJA KARTOGRAFSKIH PRIKAZA

3.2. KARTOGRAFSKI PRIKAZI

3.3. KORIŠTENJE KARTOGRAFIJE I DRUGE GRAFIKE U RUDARSTVU

4. ISTRAŽIVANJE MINERALNIH SIROVINA

4.1. KATEGORIZACIJA I KLASIFIKACIJA RUDNIH REZERVI

4.2. REZULTATI ISTRAŽIVANJA (ZNAČAJKE) LEŽIŠTA MINERALNIH SIROVINA

4.3. PRORAČUN REZERVI MINERALNIH SIROVINA

4.3.1. Postupak proračuna rezervi

4.3.2. Metode proračuna obujma i rezervi

5. OTVARANJE I RAZVOJ PODZEMNOG KOPA

5.1. RAZVRSTAVANJE I IZRADA RUDARSKIH PODZEMNIH PROSTORIJA

5.1.1. Podjela rudarskih podzemnih prostorija prema zalijeganju u prostoru

5.1.1.1. Horizontalne i subhorizontalne prostorije

5.1.1.2. Kose prostorije

5.1.1.3. Vertikalne i subvertikalne prostorije

5.1.1.4. Spiralne (zakrivljene) prostorije

5.1.2. Podjela rudarskih podzemnih prostorija prema položaju u odnosu na povezanost s površinom terena i ležištem

5.1.2.1. Prostorije otvaranja

5.1.2.1.1. *Mjesto i način otvaranja podzemnog kopa*

5.1.2.1.2. *Otvaranje podzemnog kopa potkopima i galerijama*

5.1.2.1.3. *Otvaranje podzemnog kopa niskopima*

5.1.2.1.4. *Otvaranje podzemnog kopa oknima*

5.1.2.1.5. *Otvaranje podzemnog kopa kombiniranim prostorijama otvaranja*

5.1.2.2. Prostorije razrade

- 5.1.2.3. Prostorije pripreme
- 5.1.2.4. Prostorije otkopavanja
  - 5.1.2.4.1. *Mjesto i način otvaranja podzemnog kopa*
  - 5.1.2.4.2. *Otkopni niskopi, uskopi i natkopi*
  - 5.1.2.4.3. *Otkopne komore (galerije)*
- 5.1.3. Podjela rudarskih podzemnih prostorija prema značaju-ulozi u procesu rada jame (kopa)
  - 5.1.3.1. Transportne-izvozne podzemne prostorije
  - 5.1.3.2. Vjetrene podzemne prostorije
- 5.1.4. Geometrizacija podzemnih prostorija
  - 5.1.4.1. Oblik presjeka podzemnih prostorija
  - 5.1.4.2. Dimenzioniranje i uređenje kontura prostorija

5.2. ODREĐIVANJE VELIČINA OTKOPNIH JEDINICA

- 5.2.1. Dimenzije jamskog eksploatacijskog polja
  - 5.2.1.1. Podjela rudonosne zone (jamskog polja) na otkopna polja
  - 5.2.1.2. Podjela rudonosne zone (jamskog polja) na horizonte
- 5.2.2. Određivanje dimenzija jamskog polja
- 5.2.3. Odnos otkopavanja i pripreme
- 5.2.4. Osnovni tehnički parametri otkopa

5.3. RAZVOJ RUDARSKIH RADOVA

- 5.3.1. Dinamika izrade podzemnih prostorija
- 5.3.2. Front i napredak rudarskih radova
- 5.3.3. Redosljed radova pri otkopavanju ležišta mineralnih sirovina

6. TEHNOLOŠKI PROCES PODZEMNE EKSPLOATACIJE

6.1. IZRADA PODZEMNIH PROSTORIJA I DOBIVANJE MINERALNIH SIROVINA

- 6.1.1. Miniranje
- 6.1.2. Tehnologija otkopavanja pneumatskim alatom
- 6.1.3. Tehnologija otkopavanja strojnim dobivanjem, rezanjem LS
- 6.1.4. Tehnologija otkopavanja strojnim dobivanjem, rezanjem DŽP
- 6.1.5. Tehnologija otkopavanja strojnim dobivanjem, otkopavanje strugovima
- 6.1.6. Kompleksna oprema za dobivanje, podgrađivanje, utovar i odvoz (široka čela)
- 6.1.7. Otkopavanje sa strojevima (kombajnima) u komorama
- 6.1.8. Otkopni strojevi za rezanje ugljena-podsjekačice
- 6.1.9. Kapacitet otkopnih strojeva

6.2. UTOVAR I TRANSPORT MINERALNE SIROVINE I JALOVINE

6.3. OSIGURAVANJE PODZEMNIH PROSTORIJA I OTKOPA

- 6.3.1. Primarna i sekundarna naprezanja (jamski tlakovi)
  - 6.3.1.1. Teorija svoda
  - 6.3.1.2. Teorija grede
  - 6.3.1.3. Teorija ploče
  - 6.3.1.4. Kritična naprezanja
  - 6.3.1.5. Gorski udar
- 6.3.2. Postupanje s otkopanim podzemnim prostorom
  - 6.3.2.1. Podgrađivanje podzemnih prostorija (svodova)
  - 6.3.2.2. Zasipanje-zapunjavanje otkopanog prostora inertnim materijalom (jalovinom)
  - 6.3.2.3. Stabilizacija otkopanog prostora zarušavanjem krovine (stanje ravnoteže-osloni tlakovi)

6.4. PROVJETRAVANJE I ODVODNJA PODZEMNIH PROSTORIJA I OTKOPA

- 6.4.1. Provjetravanje podzemnih prostorija i otkopa
- 6.4.2. Odvodnja podzemnih prostorija i otkopa

7. METODE PODZEMNE EKSPLOATACIJE

7.1. TEHNIČKI PARAMETRI PODZEMNE EKSPLOATACIJE

7.2. IZBOR OTKOPNE METODE

7.3. RAZVRSTAVANJE METODA PODZEMNE EKSPLOATACIJE

7.3.1. Podjela m.p.e. prema kriteriju načina postupanja s otkopanim prostorom

7.3.2. Podjela m.p.e. prema obliku ležišta

7.3.3. Podjela m.p.e. prema načinu iskorištenja ležišta

7.4. METODE PODZEMNE EKSPLOATACIJE NESLOJEVITIH LEŽIŠTA

7.4.1. Metode otvorenih otkopa

7.4.1.1. Metode frontalnog otkopavanja

7.4.1.2. Komorno stupne metode

7.4.1.3. Podetažne metode otvorenih otkopa

7.4.2. Metode otkopavanja sa skladištenjem rude

7.4.2.1. Selektivna metoda sa skladištenjem rude za ležišta manje debljine

7.4.2.2. Metoda sa skladištenjem rude miniranjem dubokih minskih bušotina

7.4.2.3. Kombinirane metode sa skladištenjem rude

7.4.3. Metode s ispunjavanjem otkopanog prostora

7.4.3.1. Borska metoda

7.4.3.2. Trepčanska metoda

7.4.4. Metode otkopavanja podgrađivanjem i ispunjavanjem otkopanih prostora

7.4.4.1. Metoda otkopavanja horizontalnim etažama proširenim hodnicima

7.4.4.2. Metoda otkopavanja kvadratnim slogovima

7.4.5. Metoda otkopavanja podgrađivanjem otvorenih otkopa

7.4.6. Metode otkopavanja zarušavanjem krovinskih stijena

7.4.6.1. Metode otkopavanja zarušavanjem neposredne krovine

7.4.6.2. Metode otkopavanja zarušavanjem krovine u etažama

7.4.7. Metode otkopavanja sa zarušavanjem rude i krovine

7.4.7.1. Podetažno zarušavanje (ležišta boksita)

7.4.7.2. Metode blokovskog zarušavanja

7.4.7.3. Metode prinudnog blokovskog zarušavanja

7.4.8. Kombinirane metode otkopavanja (metode otkopavanja zaštitnih stupova)

7.4.8.1. Kombinirana metoda otkopavanja komora podetažnim hodnicima a stupova masovnim miniranjem

7.4.8.2. Kombinirane metode otkopavanja komora podetažnim i skladišnim metodama s naknadnim zasipavanjem zaštitnih stupova pomoću drugih otkopnih metoda

7.5. METODE PODZEMNE EKSPLOATACIJE SLOJEVITIH LEŽIŠTA

7.5.1. Stupne otkopne metode

7.5.1.1. Priprema za otkopavanje stupova

7.5.1.2. Metode otkopavanja stupova

7.5.2. Komorne otkopne metode

7.5.3. Komorno-stupne otkopne metode

7.5.3.1. Krekanska metoda otkopavanja (Tuzla)

7.5.3.2. Komorno-stupna metoda s podinskim i krovinskim uskopom (Zenica)

7.5.3.3. Komorno-stupne metode otkopavanja solnih ležišta(Tuzla)

7.5.3.4. Komorno-stupne (galerijske) metode eksploatacije a-gk

7.5.4. Širokočelne otkopne metode

7.5.4.1. Osnovne postavke

7.5.4.2. Sustav pripreme

7.5.4.3. Klasični širokočelni otkopi

7.5.4.4. Širokočelni otkopi s hidrauličnom koračajućom podgradom

7.5.4.5. Širokočelne otkopne metode s primjenom kompleksne mehanizacije

7.6. MOGUĆNOST PRIMJENE NOVIH TEHNOLOŠKIH METODA OTKOPAVANJA

7.6.1. Nove tehnologije zasnovane na hidrauličnom dobivanju i transportu

7.6.2. Podzemno uplinjavanje ugljena

7.6.3. Geotehno­loške (bušotinske) metode

8. DEFORMACIJE POVRŠINE KAO POSLJEDICA PODZEMNE EKSPLOATACIJE

8.1. OPĆI POJMOVI

8.2. OBLIK I VELIČINA SLIJEGANJA

8.3. VELIČINA DEFORMIRANE POVRŠINE

9. TEHNO-EKONOMSKA ANALIZA USPJEŠNOSTI (EFIKASNOSTI) NAČINA EKSPLOATACIJE

9.1. KRITERIJI ZA ODABIR NAČINA EKSPLOATACIJE PO MJESTU IZVOĐENJA RUDARSKIH RADOVA

9.2. OSNOVNI TEHNO-EKONOMSKI POKAZATELJI USPJEŠNOSTI (EFIKASNOSTI) EKSPLOATACIJE
MINERALNIH SIROVINA

9.2.1. Bilanca uspjeha

9.2.2. Bilanca stanja

9.2.3. Tok novca-organizacija rada

9.2.4. Prag korisnosti

10. LITERATURA